

Filozofia kartezjańska, która jest przedmiotem badań prowadzonych w projekcie, stanowi cezurę dla sposobu postrzegania i doświadczania ciała we wczesnej nowożytności. Projekt rewiduje dotychczasowe rozumienie tej zmiany i jej konsekwencji dla naszego samorozumienia jako uczestników określonej kultury. Badania są prowadzone w krytycznym odniesieniu do współczesnego paradygmatu badań humanistycznych, gdzie dualizm kartezjański został stosunkowo wyraźnie utożsamiony z przemocą jaką sprawuje na ciele podmiot, który postrzega siebie jako odseparowany od zmysłowości – nie w znaczeniu dosłownym, rzecz jasna, ale w znaczeniu możliwości sprawowania nad nią pełnej autonomicznej kontroli. Humanistyka współczesna bada konsekwencje jakie dla nowożytnych i współczesnych uwarunkowań kulturowych ma takie podporządkowanie – zwracając uwagę na szkodliwe konsekwencje rozbicia doświadczenia na ciało i myślenie. Autorka projektu stawia problem inaczej, starając się o przededefiniowanie znaczenia tej separacji, która istotnie stanowi szkielet struktury dualizmu. Moja praca badawcza stanowi próbę opisu warunków, w których powstawała ta struktura, w kategoriach siedemnastowiecznego kryzysu kulturowego, na który wskazują badacze tematu – jednym z jego aspektów jest doświadczenie oderwania się, coraz bardziej zaawansowanego technicznie człowieka, od bezpośredniej więzi ze światem naturalnym. Pokazuję kartezjanizm jako zapis doświadczenia tego kryzysu i niepokoju jaki budzi to zerwanie więzi – nie zaś jako asymetryczną formę sprawowania władzy. Zapis ten badam w języku pojęciowym Kartezjusza, który nawiedzany jest przez elementy irracjonalne, jak złośliwy geniusz, oraz w twórczości malarskiej Georges'a de la Toura, która łączy racjonalne, matematyczne ujęcie ciała, przedstawionego przez malarza jako wpisane w schemat figur geometrycznych, z tematyką religijną charakterystyczną dla doby baroku, z jej emocjonalnie i zmysłowo wibrującym rejestrem. Analiza pojęciowości kartezjańskiej przez pryzmat zmysłowości płótna malarskiego pozwala mi wyraźniej zaakcentować zmysłowy wymiar samego pojęcia - pokazując przy tym, że abstrakcja kojarzona z racjonalnością typu kartezjańskiego nie musi być rozumiana jako wroga wobec zmysłowości i jej przeciwstawna. Kontekst twórczości de la Toura pozwala mi pokazać, że doświadczenie ciała zostało przez kartezjanizm nie tyle zmarginalizowane, co uzmysłowione na nowo – zmiana, która dokonała się w sytuacji, w której dotychczasowy kontekst tego doświadczenia rozpadł się tak gruntownie, że tylko samo doświadczenie rozpadu pozostało do dyspozycji jako „materiał” dla jego odbudowania. Projekt próbuje przy tym odpowiedzieć na istotne pytanie o to czym jest i jak przebiega radykalna zmiana kulturowej ramy postrzegania świata. Jako, że dziedzictwo kartezjanizmu jest wyraźnie odczuwalne do dziś, stanowiąc ważny krytyczny punkt odniesienia dla refleksji nad cielesnością i przyjętymi standardami racjonalności, prowadzone badania będą miały wpływ na samorozumienie naszego sposobu doświadczania rzeczywistości i definiujących nas uwarunkowań kulturowych.